

b) El règim jurídic
LA LLENGUA CATALANA EN L'ADMINISTRACIÓ
DE JUSTÍCIA DE LES ILLES BALEARS¹

Bartomeu COLOM I PASTOR

Professor titular de dret administratiu de la Universitat de les Illes Balears

The abstract can be found at the end of the article.
Resumen al final del artículo.

Sumari

I. L'objecte de la comunicació i el bloc normatiu que regula l'ús de les dues llengües oficials.	II. Sobre l'aplicació del bloc referit i la situació de la llengua catalana.
a) La Constitució.	III. Les accions per a transformar la situació.
b) L'Estatut d'autonomia i la Llei de normalització lingüística a les Illes Balears.	a) Els convenis de col·laboració.
c) La Llei orgànica del poder judicial i les normes sobre el funcionariat al servei de l'Administració de justícia.	b) Els òrgans jurisdiccionals radicats a les Illes Balears.
d) La Carta europea de les llengües regionals o minoritàries.	c) La Comunitat Autònoma.
	d) La Facultat de Dret.
	e) Els col·legis professionals.
	f) Conclusió.
	IV. Sobre la traducció.
	V. A tall de conclusions.

«He resuelto que las referidas Sentencias, Decretos y Provisiones, así definitivas como interlocutorias, se escriban en lengua castellana, y expresando motivos, como se ha mandado practicar y observa en Barcelona.»

Reial Ordre de Felip V, d'11 de desembre de 1717,
en relació amb el dubte primer plantejat pel comandant general,
regent, oïdors, i també pels jurats del Regne.

1. Aquest treball té l'origen en la ponència presentada en les Jornades sobre el Poder Judicial i Estat de les Autonomies, que varen tenir lloc a Palma els dies 10 i 11 de novembre de 2000, organitzades per la Conselleria de Presidència del Govern de les Illes Balears.

I. L'OBJECTE DE LA COMUNICACIÓ I EL BLOC NORMATIU QUE REGULA L'ÚS DE LES DUES LLENGÜES OFICIALS

L'objecte de la present comunicació és analitzar la situació de la llengua catalana en els jutjats, els tribunals i els altres òrgans jurisdiccionals de les Illes Balears. Per això, hem de partir de l'existència del bloc normatiu que regula l'ús de les dues llengües oficials en l'Administració de justícia i la normalització de la llengua catalana en aquest àmbit. Integren el referit bloc normatiu la Constitució, l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears, la Llei de normalització lingüística a les Illes Balears, la Llei orgànica del poder judicial i les normes sobre el funcionariat al servei de l'Administració de justícia, així com la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries.

a) *La Constitució*

La Constitució, al seu torn, té dues classes de preceptes: els que regulen l'estatut i la posició de les llengües, i els que regulen la distribució de competències entre l'Estat i les comunitats autònomes en matèria d'Administració de justícia.

Quant a la primera classe de preceptes, l'art. 3 assenyala que el castellà és la llengua oficial de l'Estat, que tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret a usar-la, que les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb els seus estatuts, i que la riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció.

Quant al segon bloc de preceptes, destaquen l'art. 149.1.5 i l'art. 152, que, en resum, confereixen la competència exclusiva en matèria d'Administració de justícia a l'Estat, llevat de la participació de les comunitats autònomes en l'organització de les demarcacions judicials si s'estableix en els estatuts, i els articles 117 i següents, que configuren el poder judicial com un poder estatal.

b) *L'Estatut d'autonomia i la Llei de normalització lingüística a les Illes Balears*

L'Estatut d'autonomia (Llei orgànica 2/1983, de 25 de febrer), en l'art. 3 proclama que la llengua catalana i la castellana tenen el caràcter d'idiomes oficials, que la llengua catalana és la pròpia de les Illes Balears, que les ins-

titucions de les Illes Balears garantiran l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes, prendran les mesures necessàries per a assegurar-ne el coneixement i crearan les condicions que permetin arribar a la igualtat plena de les dues llengües respecte dels drets dels ciutadans de les Illes Balears; en l'art. 14 preceptua que la normalització de la llengua és un objectiu dels poders públics de la Comunitat Autònoma; en l'art. 54.2 disposa que «en la resolució dels concursos i oposicions per a proveir els llocs de magistrats i jutges es valorarà com a mèrit preferent l'especialització en el Dret Civil de les Illes Balears i el coneixement del català», i en l'art. 55 prescriu que correspon a la Comunitat Autònoma, a més de participar en la fixació de les demarcacions territorials dels òrgans jurisdiccionals i en la localització de la capitalitat, «exercir totes les facultats que les lleis orgàniques del poder judicial i del Consell General del Poder Judicial reconeixin o atribueixin al Govern de l'Estat».

La Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística a les Illes Balears (d'ara endavant LN) reconeix, en l'art. 11.1, el dret dels ciutadans a dirigir-se a l'Administració de justícia en qualsevol de les llengües oficials sense que se'ls pugui exigir cap classe de traducció, i sense que aquest fet pugui representar retard en la tramitació. També disposa que, a aquest efecte, les actuacions, els documents i els escrits redactats o realitzats en català són vàlids i eficaços (art. 11.2) i, així mateix, que «en tot cas, els interessats tenen dret a ser assabentats en la llengua que elegeixin». La Llei acaba assenyalant, en l'art. 11.3, que el «Govern de la Comunitat Autònoma ha de promoure, d'acord amb els òrgans corresponents, la progressiva normalització de l'ús de la llengua catalana en l'Administració de Justícia a les Illes Balears», idea que reitera en la disposició addicional primera en estipular que el Govern de la Comunitat Autònoma «ha de promoure, d'acord amb els òrgans competents, la normalització de l'ús de la llengua catalana [...] a l'Administració de Justícia», i la disposició transitòria primera suggereix un període d'adaptació similar al de l'Administració de la Comunitat Autònoma i l'Administració local, és a dir, de tres anys.

Com cal interpretar l'incís final de l'art. 11.2 de la LN, que assenjala que «en tot cas, els interessats tenen dret a ser assabentats en la llengua que elegeixin»? Una interpretació extensiva del referit precepte permetria arribar a la conclusió que del dret a ser informats deriva un dret dels interessats a ser atesos en la llengua que elegeixin. Aquesta és la conclusió a la qual arriba el Tribunal Constitucional en interpretar l'incís final de l'art. 7.2 de la Llei de normalització lingüística de Galícia, el tenor literal del qual és de redacció molt semblant a l'incís final de l'art. 11.2 de la LN, en prescriure que, «*en todo caso, la parte o interesado tendrá derecho a que se le entere*

o notifique en la lengua oficial que elija». En efecte, el Tribunal Constitucional, en la Sentència 84/1986, de 26 de juny, FJ 3, ha proclamat que «en cambio, el inciso final del art. 7.2, que antes hemos citado, establece, como el art. 6.2 de la Ley vasca 10/1982, un derecho del ciudadano a que se le responda por la Administración de Justicia en cualquiera de los idiomas oficiales que elija y la correspondiente obligación de aquélla de satisfacer tal derecho. El número 3 del art. 7 de la Ley 3/1983 del Parlamento Gallego se refiere, como el apartado segundo del art. 6.1 de la Ley vasca, a una normalización “progresiva” del uso del gallego en la Administración de Justicia, que la Junta de Galicia promoverá, “de acuerdo con los órganos correspondientes”. Ello quiere decir que también aquí la ejecución del derecho en cuestión ha de atemperarse a las posibilidades de las Administraciones Estatal y Autonómica, cada una de las cuales regulará en el ámbito de sus respectivas competencias los medios y el ritmo de la necesaria adaptación a las exigencias del régimen de cooficialidad.»

No obstant això, cal considerar que el mateix Tribunal, en la Sentència 123/1988, de 23 de juny, en ocasió de l'enjudiciament d'alguns preceptes de la LN, ha interpretat en el FJ 4 que la traducció és una activitat qualitativament diferent de la simple informació, amb aquestes paraules:

«La representación del Gobierno de la Nación tacha, en tercer lugar, de inconstitucionalidad, el inciso segundo del art. 10.1 de la Ley de normalización lingüística que examinamos, relativo a la norma para resolver el hipotético conflicto entre los interesados sobre la lengua que debe utilizarse en actuaciones administrativas a instancia de parte. La solución adoptada por la ley balear es la de que “en caso de no haber acuerdo entre los interesados, se ha de utilizar la lengua de la persona que haya promovido el expediente o procedimiento, sin perjuicio del derecho de las partes a que les sea librada la traducción correspondiente”. Este Tribunal debió pronunciarse sobre una cuestión similar (aunque como se verá, no idéntica) con ocasión de la impugnación de la Ley básica de normalización del uso del euskera (STC 82/1986, fundamento jurídico 9º). En aquella oca-

sión, el Tribunal estimó inconstitucional la regla establecida en el art. 6.2 de la ley vasca, que también preveía el uso de la lengua en que se hubiera iniciado el expediente, por romper la igualdad de las partes en el procedimiento y por vulneración de lo dispuesto en el art. 3 de la Constitución al excluirse —pese a ser la lengua elegida por una de las partes— el uso del castellano. Ahora bien, existe en el caso presente una diferencia consistente en la distinta salvaguardia de derecho de las partes afectadas recogido en la ley balear. En ésta, en efecto, lo dispuesto será “sin perjuicio del derecho de las partes a que les sea librada la traducción correspondiente”. Frente a lo que ocurría en relación con la Ley vasca citada (cuya cláusula de salvaguardia consistía en la fórmula “sin perjuicio del derecho de las partes a ser informados en la lengua que deseen” cabe apreciar en el presente su-

puesto que la traducción es una actividad cualitativamente distinta a la simple "información" y, en cuanto reproducción total y fidedigna de las actuaciones del procedimiento, no supone, por sí misma, un riesgo para su destinatario, que se ve perfectamente protegido al tener conocimiento de todos y cada una de los extremos del procedimiento: conocimiento que deberá entenderse producido, para salva-

guardar el derecho de la parte, a partir de la efectiva recepción de la traducción y a través de ella. Se elimina así la eventualidad (en este respecto) de una desigualdad entre partes, sin que se excluya, en su caso, el uso del castellano, al traducirse íntegramente las actuaciones. Por lo que no procede apreciar la alegada inconstitucionalidad del precepto.»

Interpretació que avalaria la mateixa LN, que distingeix entre el dret dels interessats a ser assabentats (art. 11.2) i el dret que els sigui lliurada la traducció corresponent (art. 10.1); aquest darrer precepte, referit a l'àmbit administratiu. Però algun contingut ha de tenir aquest dret a ser assabentats. Segons el meu parer, aquest precepte atorgaria com a mínim un dret d'informació en la llengua pròpia de la comunitat.

El dret d'informació està regulat en l'art. 234 de la LOPJ, que estableix: «*Los Secretarios y personal competente de los Juzgados y Tribunales facilitarán a los interesados cuanta información soliciten sobre el estado de las actuaciones judiciales, que podrán examinar y conocer, salvo que sean o hubieren sido declaradas secretas conforme a la ley. En los mismos casos, se expedirán los testimonios que se soliciten, con expresión de su destinatario, salvo en los casos en que la ley disponga otra cosa.*»

Això significa que els interessats tenen un dret d'informació que es concreta en el fet que poden demanar qualsevol informació sobre l'estat de les actuacions judicials, dret que inclou el lliurament de testimonis que se sol·licitin. Per tant, si relacionam l'incís final de l'art. 11.2 de la LN amb l'art. 234 de la LOPJ, podríem arribar a la conclusió que dels dos preceptes deriva un dret a la informació en la llengua pròpia de la comunitat, que es concreta en el dret que els secretaris i personal al servei de l'Administració de justícia facilitin la informació sol·licitada sobre l'estat de les actuacions judicials i, si aquesta informació té per objecte un document, que es lliurin a les persones interessades els testimonis que sol·licitin en aquesta llengua. En conseqüència, d'aquest dret en deriva un de referit al camp de la informació i, amb les limitacions de l'art. 234 de la LOPJ, a ser atesos en la llengua pròpia de la comunitat.

c) *La Llei orgànica del poder judicial i les normes sobre el funcionariat al servei de l'Administració de justícia*

L'art. 231 de la Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial (LOPJ), regula el dret a l'ús de les dues llengües oficials en l'àmbit de l'Administració de justícia en els termes següents:

«1. En totes les actuacions judicials, els jutges, els magistrats, els fiscals, els secretaris i els altres funcionaris de jutjats i tribunals usaran el castellà, llengua oficial de l'Estat.

»2. Els jutges, els magistrats, els fiscals, els secretaris i els altres funcionaris de jutjats i tribunals podran usar també la llengua oficial pròpia de la Comunitat Autònoma, si cap de les parts no s'hi oposava, al·legant-ne desconeixement, cosa que li podria produir indefensió.

»3. Les parts, els seus representants i els qui els dirigeixin, i també els testimonis i els perits, podran utilitzar la llengua que també sigui oficial a la Comunitat Autònoma en el territori de la qual es facin les actuacions judicials, tant en les manifestacions orals com en les escrites.

»4. [redactat d'acord amb la Llei orgànica 16/1994] Les actuacions judicials realitzades i els documents presentats en l'idioma oficial d'una comunitat autònoma tindran, sense necessitat de traducció al castellà, validesa i eficàcia plenes. D'ofici es procedirà a la traducció quan hagin de tenir efecte fora de la jurisdicció dels òrgans judicials situats a la Comunitat Autònoma, llevat de si es tracta de comunitats autònomes amb llengua oficial pròpia coincident. També es traduirà quan ho disposin les lleis o la instància de part que al·legui indefensió.

»5. En les actuacions orals, el jutge o tribunal pot habilitar com a intèrpret qualsevol persona que conegui la llengua emprada, amb jurament o promesa previs d'aquella.»

Del precepte citat resulten les conclusions següents:

1. Els ciutadans poden utilitzar les llengües oficials pròpies de les comunitats autònomes.

2. Les actuacions judicials i els documents presentats en l'idioma oficial d'una comunitat autònoma tenen plena validesa i eficàcia sense necessitat de traducció. Però se'n procedirà d'ofici a la traducció quan hagin de fer efecte fora de la jurisdicció dels òrgans judicials situats a la Comunitat Autònoma, llevat que es tracti de comunitats autònomes amb llengua oficial pròpia coincident o a instància de part que al·legui indefensió.

3. Els jutges, magistrats, fiscals, secretaris i els altres funcionaris de jutjats i tribunals usaran el castellà en totes les actuacions, encara que podran utilitzar les llengües oficials pròpies de les comunitats autònomes,

sempre que cap de les parts s'hi oposi al·legant desconeixement que pugui produir indefensió.

4. El precepte esmentat no fa cap referència explícita que les llengües pròpies de les comunitats siguin les llengües en què es puguin tramitar els processos, però no s'hi oposa. Encara més, el punt de partida de la Llei és que la llengua del procés sigui el castellà, sense perjudici de les facultats de les parts que poden invertir aquesta regla general.

5. El precepte esmentat tampoc no fa cap referència al fet que els interessats tinguin dret a ser atesos en les llengües pròpies de les comunitats —sí ho fan, en canvi, algunes lleis de normalització; entre d'altres, la catalana i la gallega.²

Amb tot i això, el Tribunal Constitucional, en la Sentència 56/1990, ha entès que la referida regulació suposa una posició d'igualtat de les dues llengües oficials dins la corresponent comunitat autònoma, en proclamar que:

«El carácter de lengua oficial de ámbito general del castellano y la obligación que todos los españoles tienen de conocerlo y el derecho de usarlo (art. 3.1 CE) hace de éste la lengua generalmente usada en el ámbito de la Administración de justicia, lo que viene a ser reconocido por el art. 231.1 LOPJ. Ahora bien, frente a esa generalidad existen comunidades autónomas con estatuto de cooficialidad lingüística, estatuto que se traduce, entre otras cosas, en el derecho a usar la lengua propia de la Comunidad en el seno y ante las Administraciones Públicas, lo que para la Administración de justicia se reconoce en los apdos. 2 y 3 LOPJ. Ello supone, pues, en principio una posición de igualdad de las dos lenguas oficiales en el seno de las corres-

pondientes Comunidades Autónomas. El hecho de que se prevea, por un lado, la obligación del uso del castellano para los miembros del Poder Judicial y para el personal al servicio de la Administración de justicia a petición de alguna de las partes (ap. 2) y la necesidad de traducir en determinados supuestos actuaciones y documentos (ap. 4) es plenamente coherente con la cooficialidad lingüística tal y como está diseñada por el bloque de la constitucionalidad. Ello porque el derecho a no sufrir indefensión del que goza todo ciudadano según los previsto por el art. 24 CE se anuda a la obligación de conocimiento del castellano (art. 3.1 CE), obligación que no existe respecto de las lenguas españolas.»

2. La Carta de drets del ciutadans davant la Justícia (proposició no de llei presentada per tots els grups parlamentaris del Congrés dels Diputats el 5 de març de 2002) en matèria de llengua es limita a dir que *«el ciudadano tiene derecho a utilizar con la Administración de Justicia del territorio de su Comunidad la lengua oficial que escoja, y a ser atendido en los términos establecidos por la Ley Orgánica del Poder Judicial, y los Estatutos de Autonomía y sus normas de desarrollo»*, sense esmentar, com es pot observar, la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries.

Per la seva part, els articles 313.2.g, 341 i 471 de la Llei orgànica del poder judicial, els articles 108-114 del Reglament de la carrera judicial, l'art. 33 del Reglament orgànic del cos de secretaris judicials, l'art. 5.5 del Reglament orgànic d'oficials, auxiliars i agents al servei de l'Administració de justícia i l'art. 20.7 del Reglament orgànic del cos de metges forenses valoren com a mèrit el coneixement de la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma per a la provisió de places de jutges, magistrats, secretaris i la resta del personal al servei de l'Administració de justícia.

d) *La Carta europea de les llengües regionals o minoritàries*

Feta a Estrasburg el 5 de novembre de 1992, a iniciativa de la Conferència Permanent de Poders Locals i Regionals del Consell d'Europa —avui Congrés de Poders Locals i Regionals d'Europa—, STE núm. 148, va ser aprovada pel Congrés dels Diputats i pel Senat per unanimitat —l'instrument de ratificació, de 2 de febrer de 2001, va ser publicat en el BOE núm. 222, de 15 de setembre del mateix any.³

La Carta no deixa de ser un cop d'aire fresc. N'hi ha prou amb veure que en el preàmbul proclama que:

«El dret a usar una llengua regional o minoritària en la vida privada i pública constitueix un dret imprescriptible, de conformitat amb els principis que conté el Pacte internacional de drets civils i polítics de les Nacions Unides, i d'acord amb l'esperit del Conveni del

Consell d'Europa per a la protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals [...].

»[Som] conscients del fet que la protecció i el foment de les llengües regionals o minoritàries en els diferents països i regions d'Europa representen

3. El Rapport explicatiu de la Carta es pot trobar a Internet: <www.conventions.coe.int/Treaty/Reports/Html/148.htm>. Per als antecedents, vegeu PUIG, Lluís-Maria, «Orientacions sobre el contingut de la Carta europea de les llengües regionals i minoritàries», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 8, desembre de 1986, Escola d'Administració Pública de Catalunya, Barcelona, pàg. 73-77; «Informe provisional sobre la preparació d'un projecte de Carta europea de les llengües regionals i minoritàries», en el mateix número de la revista esmentada, pàg. 79-82, i «El Consell d'Europa i la Carta de les llengües», *Drets lingüístics i drets culturals a les regions d'Europa. Actes del Simposi Internacional. Girona, 23-25 d'abril de 1992*, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Barcelona, 1995. Per a una aproximació general a la Carta, CLOTET i MIRÓ, Maria-Àngels, «La Carta europea de las lenguas regionales o minoritarias», *Revista de Instituciones Europeas*, 1994, pàg. 529 i seg., i «Incidència del conveni-marc per a la protecció de les minories nacionals en l'estatut de les llengües regionals o minoritàries», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 24, desembre de 1995, Escola d'Administració Pública de Catalunya, Barcelona, pàg. 99 i seg.

una contribució important a la construcció d'una Europa basada en els principis de la democràcia i de la diver-

sitat cultural, en l'àmbit de la sobirania nacional i de la integritat territorial.»

I en l'art. 7.2, que fa referència als principis i objectius perseguits, assenyala que «les parts es comprometen a eliminar, si encara no ho han fet, qualsevol distinció, exclusió, restricció o preferència injustificades respecte de la utilització d'una llengua regional o minoritària, l'objectiu de la qual sigui descoratjar o posar en perill el manteniment o el desenvolupament d'aquesta llengua. L'adopció de mesures especials a favor de les llengües regionals o minoritàries, destinades a promoure una igualtat entre els parlants de les llengües i la resta de la població i orientades a tenir en compte les seves situacions peculiars no es considera un acte discriminant envers els parlants de les llengües més esteses.»

En l'Instrument de ratificació, Espanya declara que «es consideren llengües regionals o minoritàries les llengües reconegudes com a oficials en els estatuts d'autonomia de les comunitats autònomes del País Basc, Catalunya, Illes Balears, Galícia, València i Navarra».

En l'art. 9, dedicat a la justícia, la Carta disposa que:

«1. Les parts es comprometen, pel que fa a les circumscripcions de les autoritats judicials on el nombre de persones que hi resideixin i parlin les llengües regionals o minoritàries justifiquin les mesures específiques següents, segons quina sigui la situació de cada una d'aquestes llengües i sota condició que el jutge no consideri que la utilització de les possibilitats d'aquest paràgraf constitueix un obstacle per a la bona administració de la justícia, a:

»a) En els procediments penals:

i) assegurar que els òrgans judicials, amb la sol·licitud d'una de les parts, portin el procediment en les llengües regionals o minoritàries; i/o

ii) garantir a l'acusat el dret d'expressar-se en la seva llengua regional o minoritària; i/o

iii) assegurar que les demandes i

les proves, escrites o orals, no es considerin desestimables només pel motiu que estiguin redactades en una llengua regional o minoritària; i/o

iv) redactar en les llengües regionals o minoritàries, amb sol·licitud prèvia, els documents relatius a un procediment judicial, i recórrer, si escau, a intèrprets i a traduccions sense despeses addicionals per als interessats.

»b) En els procediments civils:

i) assegurar que els òrgans judicials, amb la sol·licitud d'una de les parts, portin el procediment en les llengües regionals o minoritàries; i/o

ii) permetre, quan una part en un litigi hagi de comparèixer personalment davant un tribunal, que s'expressi en la seva llengua regional o minoritària sense incórrer per això en despeses addicionals; i/o

iii) permetre la presentació de documents i de proves en les llengües regionals o minoritàries, i recórrer, si escau, a intèrprets i a traduccions.

»c) En els procediments davant les jurisdiccions competents en matèria administrativa:

i) assegurar que els òrgans judicials, amb la sol·licitud d'una de les parts, portin el procediment en les llengües regionals o minoritàries; i /o

ii) permetre, quan una part en un litigi hagi de comparèixer personalment davant un tribunal, que s'expressi en la seva llengua regional o minoritària sense incórrer per això en despeses addicionals; i/o

iii) permetre la presentació de documents i de proves en les llengües regionals o minoritàries, i recórrer, si escau, a intèrprets i traduccions.

»d) Adoptar les mesures perquè l'aplicació dels apartats *i* i *iii* dels paràgrafs *b*) i *c*) anteriors i l'ús, si escau, d'intèrprets i de traduccions no comportin despeses addicionals per als interessats.

Tanmateix, segons l'instrument de ratificació, les lletres *b*) i *c*) del citat article 9.2 no s'aplicaran a les llengües oficials pròpies de les comunitats.

Una primera aproximació, arran de la lectura del precepte citat, ens permet de treure'n les conclusions següents:

1. La Carta descriu un conjunt de compromisos de diversa intensitat. Els uns afecten més directament el justiciable (declaracions, compareixences) i els seus actes jurídics (presentació de documents, proves i demandes); uns altres afecten més directament la tramitació i els actes de constatació i, per tant, l'Administració de justícia, i, finalment, uns altres tenen un abast més general. La Carta estableix, en general, unes regles molt clares; en uns altres casos no tant, i hauran de ser els estats els que hauran de con-

2. Les parts es comprometen a:
a) no rebutjar la validesa dels documents jurídics elaborats dins l'àmbit de l'Estat només pel fet que estiguin redactats en una llengua regional o minoritària; o

b) no rebutjar la validesa entre les parts dels documents jurídics dins l'àmbit de l'Estat només pel fet que estiguin redactats en una llengua regional o minoritària, i assegurar que es poden invocar davant tercers interessats no parlants d'aquestes llengües, sota condició que qui faci valer el document els en doni a conèixer el contingut; o

c) no rebutjar la validesa entre les parts dels documents jurídics dins l'àmbit de l'Estat només pel fet que estiguin redactats en una llengua regional o minoritària.

3. Les parts es comprometen a fer accessibles, en les llengües regionals o minoritàries, els textos legislatius nacionals més importants i els que es refereixen en particular als parlants d'aquesta llengua, llevat que es disposi dels textos d'una altra manera.»

cretar, omplir de contingut i desplegar la Carta en la direcció que assenyalava la mateixa Carta. D'aquesta manera:

a) L'Estat es compromet a garantir a l'acusat el dret d'expressar-se en la seva llengua o permetre que quan una part en un litigi hagi de comparèixer personalment davant un tribunal s'expressi en la llengua oficial pròpia de la Comunitat, o l'Estat es compromet a no desestimar les demandes i les proves, escrites o orals, en els procediments penals, i a permetre la presentació de documents i de proves en la llengua oficial pròpia de les comunitats en els procediments civils i contenciosos administratius. La normativa interna ja atorgava aquests drets, com hem vist.

b) L'Estat es compromet a redactar en les llengües pròpies de les comunitats, amb sol·licitud prèvia, els documents relatius a un procediment judicial penal, i a assegurar que els òrgans jurisdiccionals, a sol·licitud de part, menin el procediment en aquestes llengües.

c) L'Estat es compromet a no rebutjar la validesa dels documents jurídics elaborats dins l'àmbit de l'Estat només pel fet que no estiguin redactats en una llengua oficial pròpia d'una comunitat. Això torna a ser una novetat, perquè implica que els òrgans jurisdiccionals radicats fora de la comunitat en la qual s'ha redactat el document no poden rebutjar el document només per aquest fet, si bé el Rapport (*op. cit.*, pàg. 12, paràgraf 97), element interpretatiu de la Carta en aplicació de l'art. 32 del Conveni de Viena, matisa aquesta interpretació derivada del tenor literal del projecte, que arriba a deixar sense contingut la mateixa norma, en el sentit que «el paràgraf 2 es refereix a la validesa dels actes jurídics redactats en una llengua regional o minoritària. El seu abast és en realitat limitat, perquè no indica totes les condicions de validesa d'un acte, però es limita a precisar que la validesa d'un acte no pot ser rebutjada per la sola raó que estigui redactat en una llengua regional o minoritària. D'altra banda, no exclou que l'Estat pugui preveure formalitats suplementàries en aquest supòsit, per exemple la inclusió d'una fórmula de certificació en la llengua oficial.»

d) L'Estat es compromet a fer accessibles en les llengües oficials pròpies els textos legislatius de l'Estat més importants i els que es refereixen en particular als parlants de les llengües oficials pròpies de les comunitats. És una novetat que destaca de la Carta, que va més enllà del que preveu la normativa interna (Reial decret 489/1997, de 14 d'abril, sobre publicació de les lleis en les llengües cooficials de les comunitats autònomes), que només exigeix la traducció de les lleis i de les normes amb rang de llei (art. 1), mentre que la Carta, en un sentit més extens, preveu fer accessibles en les llengües regionals els textos legislatius més importants i els que es refereixen als parlants d'aquestes llengües. Aquesta traducció de les normes amb

rang de llei s'ha fet a partir de la publicació de l'Ordre de 21 d'abril de 1998, per la qual es disposa la publicació del conveni de col·laboració celebrat entre l'Administració general de l'Estat i la Generalitat de Catalunya per a la publicació de les lleis en llengua catalana, però no s'han publicat les normes amb rang de llei anteriors. La distribució gratuïta a les Illes Balears del suplement en llengua catalana del *Butlletí Oficial de l'Estat* es realitza com a conseqüència del conveni signat pel conseller d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears i el director general del *Butlletí Oficial de l'Estat* el dia 4 de desembre de 2001. És cert que la Carta tan sols es refereix a «fer accessibles», no a publicar les normes, tècnica que va introduir, amb bon encert, el Decret.

2. Una bona part dels compromisos que assumeix l'Estat ja han estat reconeguts en virtut dels estatuts, la Llei orgànica del poder judicial o les lleis de normalització de les comunitats autònomes, que, com hem vist, es refereixen a les llengües oficials pròpies com a llengües en què les parts es poden adreçar oralment o per escrit als òrgans jurisdiccionals, en què es poden realitzar actuacions orals o escrites, i fins i tot en què els ciutadans han de ser atesos parcialment (art. 13 de la Llei de política lingüística catalana) per l'Administració de justícia. Aquest és el cas dels compromisos assumits en el paràgraf 1 de l'art. 9 tret dels apartats *i* i *iv* de la lletra *a*); *i* de la lletra *b*), i *i* de la lletra *c*).

En canvi, hi ha uns altres compromisos que l'Estat assumeix, que superen la fins ara legislació interna, i que van més enllà del regulat fins ara per totes les normes esmentades. Aquest és el cas dels altres apartats del núm. 1 de l'article citat. En concret, els apartats *i* i *iv* de la lletra *a*); l'apartat *i* de la lletra *b*), i l'apartat *i* de la lletra *c*). En efecte, en aquests apartats la Carta innova en dues parcel·les. D'una banda, l'Estat es compromet a assegurar que els òrgans jurisdiccionals, a petició de part, menin tots els procediments (penals, civils i administratius) en les llengües oficials pròpies de les comunitats. És, sens dubte, la prescripció més innovadora, segons el nostre parer, de la Carta i, per tant, més important del Tractat, des del punt de vista intern, en relació amb la justícia. D'altra banda, l'Estat, en els procediments penals, es compromet a redactar en aquestes llengües, amb sol·licitud prèvia, els documents relatius a un procediment judicial.

En virtut d'aquests compromisos, les llengües pròpies de les comunitats poden esdevenir llengües del procediment.

La primera pregunta que cal fer-se és com s'ha d'interpretar l'incís «portin el procediment en les llengües regionals o minoritàries». La interpretació més raonable és que aquestes siguin les llengües en què es menin,

duguin o tramitin els procediments; per tant, que siguin les llengües de la tramitació o del procediment.

El Rapport explicatiu (*op. cit.*, pàg. 11 i 12, paràgraf 94), en comentar el referit incís en el paràgraf 94, assenyalava que «aquesta expressió implica, en tot cas, que la llengua regional o minoritària en qüestió sigui emprada dins la sala d'audiència i dins els actes de procediment en els quals participa la part que parla aquesta llengua. No obstant això, correspon a cada Estat, en funció de les característiques particulars del seu sistema jurisdiccional, precisar l'abast de l'expressió "portin el procediment".» Així, doncs, sembla que aquest és un dels casos en què l'Estat haurà de concretar, desplegar i acabar de configurar les conseqüències derivades del seu compromís.

3. La Carta, utilitzant un llenguatge ambivalent i flexible propi dels convenis marc, disposa que l'Estat adquireix tota una sèrie de compromisos sota condició que el jutge no consideri que la utilització de les possibilitats del paràgraf 1 de l'art. 9 de la Carta constitueix un obstacle per a la bona administració de la justícia. Cautela que entenem que és aplicable en aquest punt, en què la Carta supera la legislació interna, però no en els altres aspectes de la Carta ja reconeguts per la legislació interna, perquè aquesta és per a incrementar el nivell de protecció de les llengües, no per a rebaixar-lo, car, com molt bé estableix, l'art. 4: «Les disposicions d'aquesta Carta no afecten les disposicions més favorables que regeixen la situació de les llengües regionals o minoritàries.»

La sola lectura de la Carta ens podria dur a pensar que es tracta d'una redacció aparentment ambigua o antinòmica, perquè, d'una banda, l'Estat adopta els compromisos de l'apartat 1 i, al mateix temps, aquest s'adquireix amb la condició que el jutge a qui pertoca el cas, el jutge natural o predeterminat per la llei, no consideri que això constitueix un obstacle per a la bona administració de justícia. Es tracta, doncs, d'un compromís que pot ser modulats o condicionats per l'arbitri del jutge. Però cal tenir en compte que en el Rapport (*op. cit.*, pàg. 11, paràgraf 91) es justifica aquesta cautela amb els mots següents: «La formulació de la frase introductòria de l'article 9, paràgraf 1, reflecteix igualment la voluntat del CAHLR de protegir els principis fonamentals de la justícia, com són el de la igualtat de les parts i una rapidesa adequada del procediment judicial, contra l'eventualitat d'un recurs abusiu a les llengües regionals o minoritàries. Amb tot i això, aquesta preocupació legítima no justifica la restricció general dels compromisos subscrits per una part tenint en compte allò que indica aquest paràgraf; al contrari, qualsevol abús de les possibilitats ofertes haurà de ser constatat pel jutge dins cada cas en concret.»

Això significa que aquest condicionament és per a evitar el recurs abusiu a les llengües oficials pròpies de les comunitats en un procediment o tramitació concrets, i per a protegir la igualtat de les parts i la rapidesa o celeritat adequada en la tramitació. Aquest condicionament té unes finalitats i, per tant, unes limitacions. No té un abast general, no es refereix a tots els casos que tramita el jutge, sinó a un procediment concret en què s'ha produït un ús abusiu de la llengua oficial pròpia d'una comunitat.

4. En haver estat ratificat per l'Estat espanyol, de conformitat amb el que disposa l'art. 96 de la Constitució, la Carta forma part de l'ordenament jurídic intern. Això implica que és directament aplicable i d'això en deriva que l'Estat ha de complir amb els compromisos i les obligacions adquirides, i ha de realitzar les accions legislatives i administratives necessàries per a assegurar, permetre o garantir les obligacions o compromisos adquirits amb els altres estats o remoure els obstacles perquè aquests compromisos siguin reals i efectius.

En principi, la Carta només constitueix un mandat als estats, i no atorga drets individuals als ciutadans, cosa que ens recorda el Rapport (*op. cit.*, pàg. 2, paràgraf 11) quan aclareix que «la Carta no crea drets individuals o col·lectius per als parlants de les llengües regionals o minoritàries. No obstant això, les obligacions de les parts pel que es refereix a l'estatut d'aquestes llengües i la seva legislació interna que s'haurà d'adaptar a la Carta hauran de tenir un efecte evident sobre la situació de les comunitats interessades i de cadascun dels seus membres.»

De tota manera, creiem que hem de distingir. Hi ha preceptes de la Carta formulats d'una manera tan contundent i clara, que són directament aplicables, de manera que del compromís estatal es deriva un correlatiu dret per al particular invocable directament davant els tribunals.

Respecte dels altres preceptes, els ciutadans poden al·legar el contingut de la Carta davant els òrgans jurisdiccionals, i aquesta, sense cap mena de dubte, s'ha convertit en un element interpretatiu de la normativa interna preexistent, però creiem que la Carta no reconeix drets subjectius d'un contingut delimitat, realment definits per als ciutadans i, per tant, directament i immediatament exigibles.

Segons el nostre parer, per precisar l'abast d'algunes expressions, per fer més efectives les obligacions i els compromisos nous que ha adoptat l'Estat (bàsicament que els òrgans judicials portin el procediment en les llengües oficials pròpies de les comunitats, i que redactin en aquestes llengües els documents relatius a un procediment judicial penal), per delimitar els drets subjectius del ciutadà, en definitiva, en garantia del ciutadà,

per donar seguretat jurídica a les parts i als jutges i tribunals convé que els poders interns despleguin els preceptes innovadors de la Carta en la direcció i d'acord amb les regles que explicita el mateix conveni i que, en conseqüència, adaptin la normativa interna als principis i les normes de la Carta.

Aquest desplegament s'ha de fer per llei, que, com que afecta la funció jurisdiccional i la legislació processal (núm. 5 i 6 de l'art. 149.1 de la Constitució), haurien de ser la Llei orgànica del poder judicial, les lleis d'enjudiciament civil i criminal i la jurisdiccional, a més de les lleis de normalització lingüística.

D'una banda, una interpretació literal de la Carta ens pot dur a la conclusió que basta que una de les parts ho sol·liciti perquè el procediment s'hagi de menar en les llengües pròpies de les comunitats. Interpretació que, a més, seria a favor de les llengües més dèbils o minoritàries. Però això no vol dir que la redacció de la Carta no plantegi alguns dubtes a l'operador jurídic, entre els quals destacarem els següents: cal entendre que basta que una de les parts sol·liciti dur el procediment en una llengua perquè el jutge tramiti el procediment en aquesta llengua, o la part que ho sol·licita ha de ser l'actora o la demandant, la que provoca o la que inicia el procediment? Què passa quan una part vol que el procediment es tramiti en una llengua i l'altra part pretén que el procediment es porti en l'altra llengua també oficial? Si el procediment és penal, potser hi hauria de tenir preferència la llengua de l'acusat en garantia de la mateixa part acusada; però, què passa quan hi ha igualtat de parts, com en el procediment civil? Qualsevol que sigui la interpretació correcta, sembla que hi ha una certa contradicció entre la Llei orgànica i la Carta i, per tant, creiem que l'adaptació de la Llei orgànica i de les altres lleis processals a la Carta és imprescindible.

D'altra banda, hem vist que la Carta, per a evitar el recurs abusiu de les llengües oficials pròpies de les comunitats, deixa la decisió de portar el procediment en les llengües oficials pròpies de les comunitats per a un cas concret a l'arbitri dels jutges, però el legislador té un ventall de possibilitats a l'hora d'abordar aquesta qüestió. Entre d'altres, limitar l'arbitri judicial, remoure els obstacles perquè la utilització de les llengües oficials pròpies de les comunitats no constitueixi un obstacle per a la bona administració de justícia i regular els supòsits en què es podrà menar el procediment en les llengües pròpies de les comunitats, o, com a mínim, que aquesta decisió sigui reglada pel jutge.

Una altra qüestió digna d'esment de la Carta és que els estats assumeixen més obligacions/compromisos lingüístics envers els procediments penals que respecte de les altres dues jurisdiccions, tal vegada per emfasitzar

el vessant garantista de la jurisdicció penal i la importància que té per a l'acusat expressar-se en la seva llengua perquè no es produeixi indefensió.

La Carta no esmenta els procediments laborals, però creiem que els compromisos assumits per l'Estat respecte dels procediments civils són traslladables als procediments laborals.

II. SOBRE L'APLICACIÓ DEL BLOC REFERIT I LA SITUACIÓ DE LA LLENGUA CATALANA

El referit bloc normatiu ha tingut una aplicació desigual. En resum, s'ha aplicat, en part, l'art. 231 de la LOPJ i s'ha valorat com a mèrit el coneixement de la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma per a la provisió de places dels titulars dels òrgans judicials i la resta del personal al servei de l'Administració de justícia. En canvi, no s'han aplicat els preceptes de l'Estatut i de la LN que pretenien la progressiva normalització de l'ús de la llengua catalana i la igualtat plena de les dues llengües pel que fa als drets dels ciutadans davant l'Administració de justícia. En efecte, com a conseqüència de la firma de dos convenis, el 1998 i el 1999, subscrits pel Govern de la Comunitat Autònoma, el Consell General del Poder Judicial i el Ministeri de Justícia, s'han fet cursos de català per al personal al servei de l'Administració de justícia i s'ha regulat l'acreditació del coneixement de la llengua catalana.

De l'aplicació parcial del bloc normatiu resulta la situació següent:

1. L'Administració de justícia continua usant, en general i preferentment, el castellà. El castellà és la seva llengua de treball, funciona en castellà tant per a les actuacions com en les resolucions que es dicten.

2. En ser el català llengua oficial en l'àmbit de la Comunitat Autònoma, i per això vehicle apte perquè els ciutadans es puguin relacionar amb els poders públics, i consegüentment amb els òrgans jurisdiccionals, aquests es poden dirigir oralment i per escrit als òrgans jurisdiccionals en llengua catalana. En aquest sentit, simplement es permet l'ús del català en l'àmbit de l'Administració de justícia.

3. Els jutges, magistrats, fiscals, secretaris i la resta del personal al servei de l'Administració de justícia no estan obligats a conèixer la llengua catalana, encara que el seu coneixement, si s'acredita, constitueix un mèrit a l'efecte de promoció.

4. Hem dit que els ciutadans tenen dret a dirigir-se als òrgans jurisdiccionals en català, però ni els titulars dels òrgans jurisdiccionals ni la res-

ta del personal al servei de l'Administració de justícia ni les altres parts tenen l'obligació de conèixer-lo. Doncs bé, aquesta contraposició entre els dos postulats, des del punt de vista jurídic, s'intenta resoldre amb un sistema de traducció, qüestió que abordarem més endavant.

5. En la pràctica, el que succeeix és que els ciutadans, davant un poder que no està preparat per a actuar i desenvolupar-se amb desimboltura en la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma, es veuen compeltats a abdicar del seu dret, s'adapten a la llengua dels servidors públics i utilitzen majoritàriament el castellà quan es relacionen amb els jutjats i tribunals.

6. Per això, la llengua catalana continua tenint una posició marginal en l'àmbit de la justícia: s'han realitzat en aquesta llengua algunes vistes; algunes sales deliberen en català a pesar que, després, les sentències es dicten en castellà; s'ha dictat un nombre mínim de sentències en català, quasi inestimable d'acord amb el nombre global de sentències dictades, la majoria de les quals han estat dictades per l'ordre jurisdiccional contenciós administratiu, també s'hi redacten les sentències sobre dret civil de la comunitat; alguns testimonis, parts, advocats o perits, a títol individual, fan actuacions processals en aquesta llengua, i alguns jutjats de pau, sobretot els que depenen directament dels ajuntaments, s'han normalitzat (aquest és el cas del de Porreres).

7. Els catalanoparlants tenen dret a ser assabentats en la seva llengua en els termes analitzats abans.

8. La formació i la cultura jurídica dels advocats és castellana i els manca domini de la llengua catalana en l'àmbit professional.

III. LES ACCIONS PER A TRANSFORMAR LA SITUACIÓ

a) *Els convenis de col·laboració*

La Comunitat Autònoma ha celebrat dos convenis de col·laboració amb el Consell General del Poder Judicial i el Ministeri de Justícia. El primer i més important, de 10 de novembre de 1998, celebrat entre el Govern de la Comunitat Autònoma, el Consell General del Poder Judicial i el Ministeri de Justícia per a l'execució d'un pla de formació en llengua catalana en l'Administració de justícia, que, bàsicament, considerava quatre accions:

1. Establir, a partir d'un estudi de la situació actual, un pla de normalització lingüística específic per a aconseguir la progressiva normalització de la llengua catalana.

2. Que l'Institut Balear d'Administració Pública s'encarregaria d'elaborar un diagnòstic del coneixement de la llengua catalana. Pel que fa a aquesta actuació i a l'anterior, en el conveni es manifestava una gran preocupació per la defensa de les modalitats insulars.

3. Que, com a conseqüència del diagnòstic, es crearien grups de docència necessaris per a jutges, magistrats i els altres funcionaris que voluntàriament volguessin assistir als cursos.

4. Creava una comissió de seguiment per a l'execució i el desplegament del conveni.

Com a conseqüència de la firma del conveni, s'han fet cursos de català, però el pla de normalització lingüística no s'ha aprovat ni implementat.

El segon conveni, de 29 d'abril de 1999, es va celebrar entre el Consell General del Poder Judicial i la Comunitat Autònoma per a determinar les titulacions acreditatives del coneixement oral i escrit de la llengua catalana a l'efecte que disposa l'art. 109 del Reglament de la carrera judicial.

b) *Els òrgans jurisdiccionals radicats a les Illes Balears*

L'acció duta a terme pels òrgans esmentats en matèria de normalització lingüística ha estat escassa. També cal destacar que no s'ha aprofitat la creació dels jutjats de nova planta, com ara els contenciosos administratius, per a iniciar el procés normalitzador, ni el tema ha estat objecte de preocupació o d'estudi per la Sala de Govern del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears.

c) *La Comunitat Autònoma*

Malgrat allò que disposen l'Estatut, la LN i les dues resolucions adoptades pel Parlament instant a la normalització lingüística en l'àmbit de l'Administració de justícia (la de 22 d'octubre de 1996, relativa a la política del Govern de les Illes Balears en matèria de normalització lingüística en l'Administració de justícia, *Butlletí Oficial del Parlament de les Illes Balears* núm. 75, de 26 de novembre de 1996, i la de 8 de febrer de 2000, que instava a la convocatòria de beques per a la preparació d'oposicions, *BOPIB* núm. 36, de 28 de febrer de 2000), el Govern de la Comunitat Autònoma, divuit anys després de l'entrada en vigor de l'Estatut, s'ha limitat a celebrar els dos convenis esmentats i a sufragar els cursos de català.

Caldrà esperar que arribi l'any 2001 perquè, per l'Ordre del conseller

de Presidència, de 26 de març de 2001, es creï el programa de beques denominat Toga, destinat al foment de la preparació d'oposicions per a l'accés de joves llicenciats en dret preferentment a les professions jurídiques de jutge, fiscal, secretari judicial, notari, registrador de la propietat i registrador mercantil, en les quals s'han d'aplicar especialment el dret propi de les Illes Balears i es requereixen coneixements orals i escrits de llengua catalana.⁴

d) *La Facultat de Dret*

En l'àmbit universitari, regeix el principi de lliure elecció lingüística entre professors i alumnes (art. 25 de la LN), per bé que en l'apartat segon de l'art. 25 s'assenyala que «el Govern de la Comunitat Autònoma i les Autoritats Universitàries tenen el compromís d'assegurar a través de cursos i d'altres mitjans la comprensió i ús de la llengua catalana, oral i escrita, per part de professors i alumnes en l'ensenyament universitari». La majoria de classes es fan en castellà. No obstant això, en el Departament de Dret Públic hi ha assignatures en les quals alguns professors, a títol individual, fan l'ensenyament en la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma (són les de dret administratiu, amb 4 professors; constitucional, 5; internacional públic, 3, i financer, 1), circumstància que igualment es dona en l'àrea de coneixement de dret mercantil, amb 2 professors, adscrita al Departament de Dret Privat. Per tant, són 5 les àrees de coneixement d'un total de 15 en les quals una part del professorat imparteix l'ensenyament en català. En el Practicum, que té tres branques (dret de tribunals, dret de l'empresa i dret

4. En el Ple del Parlament de les Illes Balears, en sessió del dia 19 de març del 2002, es prengué en consideració per 27 vots a favor, 22 en contra i cap abstenció, la proposició de llei presentada pel Grup Parlamentari PSM-Entesa Nacionalista, relativa a la modificació de l'article 471 de la Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial, del tenor literal següent:

«Article únic:

Es modifica l'article 471 de la Llei Orgànica 6/1985, del Poder Judicial, quedant redactat de la forma següent:

En els concursos per a la provisió de places en el territori d'aquelles comunitats autònomes que tinguin una llengua oficial pròpia s'exigirà, com a requisit, el coneixement d'aquesta llengua.

Disposició transitòria:

Dins dels tres mesos següents a l'entrada en vigor d'aquesta llei el Govern modificarà les disposicions reglamentàries corresponents per fer efectives les previsions que s'hi contenen.

Disposició final:

Aquesta llei entrarà en vigor el dia següent al de la seva publicació en el *Butlletí Oficial de l'Estat*.»

públic), en la branca de dret públic, 2 de 3 professors imparteixen les classes en català. De les dades anteriors es dedueix que un 17 % dels professors imparteixen els seus coneixements en la llengua pròpia de la Comunitat (17 d'un total de 104), xifra que està estabilitzada. Aquesta xifra contrasta amb les de les universitats catalanes, en què la llengua de la docència oscil·lava entre un 45 i un 78 % fa cinc anys, i amb les de la resta de la Universitat de les Illes Balears, on arriba al 50 % de les assignatures. No hi ha un pla de normalització en l'àmbit de la Facultat, encara que la Universitat ha organitzat cursos de llengua catalana per a professors i personal no docent. Malgrat la inexistència d'un pla de normalització, la situació ha millorat si tenim en compte que durant els set primers anys de vigència de la LN (1986) tan sols hi havia un professor que feia les classes en la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma, sense que tal situació causàs el més mínim estupor.

e) *Els col·legis professionals*

En aquesta línia cal destacar que els col·legis professionals, tant el d'advocats com el de procuradors, tampoc no han dut a terme cap actuació progressiva i continuada en pro de la normalització lingüística. En el d'advocats, el canvi es limita a la publicació de les seves circulars en les dues llengües, encara que la seva revista professional i les altres accions de formació i perfeccionament dels col·legiats (Escola de Pràctica Jurídica, cursos, conferències, etc.) es continuen fent en llengua castellana.⁵

5. En les recents eleccions als càrrecs de la Junta de Govern del Col·legi d'Advocats (2002), l'equip guanyador va presentar en el seu programa electoral les propostes d'actuació següents en matèria de normalització lingüística:

«—Creació en el si del Col·legi d'una comissió de normalització lingüística, amb participació de col·legiats aliens a la Junta de Govern, dotada amb la suficient dotació pressupostària i de mitjans per a dur a terme projectes normalitzadors i vigilar-ne l'acompliment efectiu.

»—Es valorarà l'ús del català parlat i escrit per part del personal del Col·legi i en les noves contractacions. Se'n promourà l'aprenentatge.

»—Intensificar l'ús del català en totes les publicacions del Col·legi.

»—El degà i altres membres de la Junta de Govern, quan actuïn com a tals, s'expressaran preferentment en català en les seves intervencions públiques.

»—Garantir que tot el personal del Col·legi que presti serveis al públic tingui capacitat lingüística per atendre indistintament, verbalment i/o per escrit, en qualsevol de les llengües oficials de la nostra Comunitat Autònoma.

»Per això, s'elaborarà un Reglament que també haurà d'estar aprovat abans de juliol de 2002, amb informació pública prèvia i participació activa de tots els interessats.»

En el col·legi de procuradors no s'ha arribat a tant, i la situació és la mateixa de fa vint-i-cinc anys. Això cal afegir-hi una falta de domini del català dels advocats i procuradors que tenen més de trenta anys.

f) *Conclusió*

La política lingüística encara s'ha de desplegar: la retolació de les oficines antigues, l'obtenció de dades o estadístiques de les actuacions orals o escrites realitzades en la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma (perquè, sense dades o estadístiques, és impossible dissenyar i implementar una política lingüística), la difusió de programes informàtics en català, la creació d'un servei de normalització lingüística, com a mesures elementals, ni tan sols han estat plantejades pel Govern de la Comunitat Autònoma.

IV. SOBRE LA TRADUCCIÓ

La traducció no és cap panacea per a la solució dels problemes que planteja l'ús de les dues llengües oficials dins l'Administració de justícia. Normalitzar no és traduir: la política de normalització hauria de posar l'accent en l'ús màxim de la llengua catalana en l'àmbit, i el mínim possible en la traducció; per això serà molt més efectiu, en una primera fase, el bilingüisme passiu. D'aquí la importància de les polítiques normalitzadores. Doncs bé, com hem indicat, l'art. 231 de la Llei orgànica del poder judicial considera la traducció, com no podia ser d'altra manera, per a resoldre els casos en què el bilingüisme passiu no és possible o quan les actuacions hagin de fer efecte fora de la Comunitat Autònoma. Efectivament, el referit precepte, en els apartats 4 i 5, disposa la traducció en les actuacions orals i en les escrites en dos casos: *a)* a instància de part que al·legui indefensió i *b)* d'ofici quan les actuacions hagin de fer efecte fora de la jurisdicció dels òrgans judicials situats a la Comunitat Autònoma, llevat que es tracti de comunitats autònomes amb llengua pròpia coincident.

En el primer supòsit, com hem vist, l'art. 231 de la Llei orgànica assenyala que el tribunal podrà habilitar com a intèrpret qualsevol persona co-neixedora de la llengua de què es tracti. La correcta aplicació del concepte d'indefensió pels jutjats i tribunals és vital perquè no es produeixin dilacions indegudes i evitar el col·lapse dels serveis de traducció.

El Tribunal Suprem s'ha referit al segon supòsit en diversos pronunciaments, en els quals fa advertiments i tocs d'atenció als jutjats i tribunals

perquè des d'aleshores s'acomplís rigorosament allò que disposa l'art. 231.4 de la Llei orgànica. Vegeu, entre d'altres, les sentències de 2 de març de 1989 (R. Ar. 1748) i de 13 de febrer de 1994 (R. Ar. 1467).

Comptam amb una sèrie de sentències del Tribunal Suprem, de les quals podem inferir les conseqüències jurídiques que es poden derivar quan no es tradueixen sentències, documents o escrits de les parts. D'aquesta manera, el Tribunal Suprem no pren en consideració, a l'efecte cassacional, una escriptura de constitució d'una societat perquè està redactada en català (Sentència de 23 d'octubre de 1987, Ar. 7466) o declara la nul·litat de la sentència d'instància i ordena la devolució de les actuacions a la Magistratura d'origen a fi que, per a millor proveir, acordi la traducció al castellà de l'informe mèdic redactat en català, i que el magistrat *a quo* en dicti tot seguit la sentència (Sentència de 26 de març de 1987, Ar. 1739) (aquesta darrera sentència és criticable per tal com anul·la la sentència i obliga a dictar una nova sentència, quan l'únic exigible era la traducció de l'informe mèdic redactat en català).

És cert que hi ha molts pronunciaments en els quals les conseqüències jurídiques que deriven de la no-traducció no són tan negatives. D'aquesta manera, en la Sentència de 2 de març de 1989 (R. Ar. 1748) es proclama que la falta de traducció al castellà de l'escrit de demanda «*no puede acarrear vicio de nulidad procesal ni tan siquiera suspensión de las actuaciones para subsanar tal omisión habida cuenta del conocimiento del catalán por algunos de los componentes de la Sala*», o bé es limiten a obviar la irregularitat «*por esta vez*», per raó d'una inevitable lentitud en la tramitació del recurs, encara que assenyalen que la falta de traducció «*ha dificultado la labor de esta Sala*» (Sentència de 6 de març de 1995, R. Ar. 2312).

Així mateix, l'alt Tribunal minimitza o limita les conseqüències jurídiques derivades de la no-traducció quan no acull les alegacions d'indefensió dels recurrents en estar una sentència o diversos documents de l'expedient administratiu redactats en les llengües pròpies de les comunitats autònomes, quan en la instància no se n'havia demanat la traducció (sentències de 29 de maig de 1995 —R. Ar. 5350— i 20 de maig de 1996 —R. Ar. 3880—). Aquest supòsit de traducció es podria minimitzar, i fins i tot suprimir, amb la centralització d'un servei de traducció en el Tribunal Suprem i la desconcentració de més competències en els tribunals superiors de justícia. La disposició final setzena de la Llei d'enjudiciament civil apunta aquesta última possibilitat.

V. A TALL DE CONCLUSIONS

a) *L'estatus legal i social de la llengua*

El poder judicial, a diferència del poder executiu i del legislatiu, no s'ha descentralitzat.

L'estatus dissenyat per l'art 231 de la LOPJ per a la llengua catalana dins l'Administració de justícia està a mig camí entre el de la llengua oficial de l'Estat i el d'una llengua estrangera. Els servidors públics no tenen l'obligació de conèixer-la, els ciutadans en poden al·legar desconeixement i s'han de traduir les actuacions realitzades en aquesta llengua, dins el mateix Estat, quan les actuacions judicials i els documents presentats hagin de produir efecte fora de la jurisdicció dels òrgans judicials que estan situats a la Comunitat Autònoma. L'estatus social és molt semblant al d'una llengua estrangera, els titulars dels òrgans jurisdiccionals i el personal al servei dels jutjats i tribunals en les seves actuacions continuen usant majoritàriament la llengua oficial de l'Estat, i els ciutadans, de vegades, han d'adoptar actituds testimonials si volen, simplement, realitzar actuacions orals en la llengua catalana en aquest àmbit; per tant, aquest estatus, en general, oscil·la entre la permissivitat i el destorb dins l'Administració de justícia.

Per això, és una llengua que només utilitzen alguns polítics quan tenen contacte amb l'Administració de justícia, sectors de població molt conscienciats i algunes administracions. Quan es produeix aquesta circumstància, si l'actuació és escrita, no es planteja, en principi, cap problema en l'àmbit de l'Administració, llevat que les altres parts de vegades al·leguen desconeixement, normalment a fi de provocar una maniobra dilatòria. Més problemes apareixen quan l'actuació és oral i ha de ser objecte de transcripció i/o que una part al·legui desconeixement o que el jutge desconegui la llengua. En aquest cas, en la pràctica, la llengua catalana està al mateix nivell de qualsevulla de les llengües estrangeres, perquè, en general, el personal al servei de l'Administració de justícia no està capacitat lingüísticament per a transcriure o traduir la declaració. A més, els advocats i procuradors de més de trenta anys tampoc no estan capacitats lingüísticament, en general.

b) *La normalització, assignatura pendent*

La llengua catalana ha estat marginada durant més de dos-cents cinquanta anys de l'Administració de justícia com a conseqüència de l'uniformisme borbònic. Ara és permesa, però no s'ha normalitzat en l'Adminis-

tració de justícia de les Illes Balears després de la instauració de l'Estat de les Autonomies. El seu ús és anecdòtic i els drets lingüístics descrits en l'art. 231 de la LOPJ i 11 de la LN en la majoria de les ocasions no són exercits pels ciutadans, del moment que els poders públics no han remogut els obstacles per a fer-los reals i efectius.

Amb uns servidors públics que no tenen l'obligació de conèixer la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma i, per això, d'una part dels susceptibles de ser jutjats, la normalització lingüística, entesa com la recuperació d'aquest àmbit per la llengua minoritzada, és difícil.

Els òrgans jurisdiccionals radicats a les Illes s'han limitat a aplicar parcialment l'art. 231 de la Llei orgànica del poder judicial, i no sempre es procedeix a la traducció d'ofici de les actuacions judicials realitzades i els documents presentats en català quan hagin de fer efecte davant el Tribunal Suprem; els poders públics implicats han facilitat la impartició de cursos de llengua catalana als jutges, magistrats i els altres funcionaris al servei de l'Administració de justícia, però aquesta actuació —positiva per a la promoció professional, i necessària des del punt de vista de la normalització lingüística— no s'ha traduït fins avui ni en la necessària capacitació lingüística del personal ni en un increment de l'ús en aquest àmbit, en part per culpa de la manca de jutges arrelats a les Balears.

La progressiva normalització de la llengua catalana en l'Administració de justícia, que preceptuen tant l'Estatut com la LN, constitueix una assignatura pendent. Per això, en general, els advocats desaconsellen als seus clients la utilització del català davant l'Administració de justícia.

La LN assigna la tasca de la progressiva normalització de la llengua catalana en l'àmbit de l'Administració de justícia al Govern de la Comunitat Autònoma, que, del moment que no ha assumit les competències en matèria d'administració de l'Administració de justícia, no hi pot operar directament, i només ho pot fer per mitjà d'un conveni que s'ha de subscriure amb el poder judicial i el Ministeri de Justícia.

Si bé s'ha celebrat un conveni que estipula l'establiment d'un pla de normalització lingüística específic per a aconseguir la progressiva normalització de l'ús de la llengua catalana en aquest àmbit, dos anys després de la declaració programàtica no s'ha aprovat, executat o establert cap pla. El que significa que tan sols s'han fet accions i iniciatives individuals i, en canvi, no s'han fet accions que requereixen una tasca col·lectiva.

De la mateixa manera, cal destacar les moderades accions de la Facultat de Dret i les nul·les accions dels col·legis professionals implicats amb vista a la normalització lingüística.

Malgrat les proclamacions dels art. 3.3 i 14 de l'Estatut, vint anys després de la seva entrada en vigor, les institucions de les Illes Balears no garanteixen l'ús normal i oficial dels dos idiomes oficials en l'àmbit de l'Administració de justícia, ni han creat les condicions que permetin assolir la igualtat plena de les dues llengües quant als drets dels ciutadans de les Illes Balears en l'Administració de justícia.

c) *La millora és possible*

El pitjor no és el marc legal, que ja sabem que és estret, ni l'estatus social típic d'una llengua minoritzada, sinó que no s'hagi fet gairebé res fins ara per millorar-los ni legalment ni socialment, que ni tan sols s'hagi intentat. El pitjor és pensar que no s'hi pot fer res, que la situació no pot millorar. Com que la situació és millorable des de molts de punts de vista, i milloraria si hi hagués voluntat política, el primer que s'hauria de fer és remoure els obstacles perquè els ciutadans puguin exercir els drets que tenen. Per a assolir aquesta finalitat, s'han de fer actuacions que es poden agrupar en dos blocs:

a) La remoció d'obstacles perquè els ciutadans puguin exercir els drets lingüístics. Per això cal:

1. Rendibilitzar la inversió feta en els cursos. Aconseguir que a cada oficina judicial hi hagi almenys una persona en disponibilitat lingüística, entre el personal existent, que pugui atendre i, per tant, respondre els ciutadans que vulguin fer ús de la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma oralment i per escrit.

2. Difondre programes informàtics en català.

3. Aplicar correctament el concepte d'indefensió per desconeixement de la llengua pròpia per part de jutges i tribunals.

4. Consolidar la tasca que s'està fent en l'ordre contencions administratiu i jutjats de pau.

5. Reforçar i estendre la tasca realitzada a la Sala del Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia, competent en matèria de dret civil de la Comunitat, que coneix de les demandes de responsabilitat civil i les causes penals dels aforats, entre d'altres.

6. Transferir a la Comunitat Autònoma mitjans personals i materials en matèria d'Administració de justícia, ja que, evidentment, és més fàcil normalitzar un aparell propi que indirectament operar sobre un aparell aliè mitjançant convenis.

7. Crear un servei de normalització lingüística amb l'objectiu de donar seguretat, corregir els models d'escrits i estimular, dinamitzar, i potenciar la normalització dels operadors jurídics, és a dir, dels titulars dels òrgans jurisdiccionals, personal al servei de l'Administració de justícia, professionals i ciutadans que intervenen en els processos judicials.

8. Promoure la normalització a la Facultat de Dret.

9. Promoure la normalització dels col·legis professionals implicats, en particular a l'Escola de Pràctica Jurídica del Col·legi d'Advocats, tenint en compte que els advocats i procuradors menors de quaranta anys estan capacitats lingüísticament per a fer ús de la llengua catalana dins l'àmbit jurídic.

10. Redactar un manual d'estil.

b) Les reformes legislatives

1. La reforma de la Llei orgànica del poder judicial per desplegar la Carta en el sentit de regular que, amb la sol·licitud d'una de les parts, els òrgans judicials menin els processos en les llengües oficials pròpies de les comunitats, i que no impedeixi que les institucions de les Illes Balears puguin crear les condicions que permetin arribar a la igualtat plena de les dues llengües quant als drets dels ciutadans de les Illes Balears.

Per fer efectius aquests drets amb caràcter previ cal abordar una vegada per sempre el deure de conèixer les llengües pròpies de les comunitats pels jutges, magistrats i la resta del personal al servei de l'Administració de justícia. En efecte, d'una banda, el fonament jurídic 5 de la Sentència 82/1986, de 26 de juny, ha proclamat que *«la instauración por el artículo 3.2 de la Constitución de la cooficialidad de las respectivas lenguas españolas en determinadas Comunidades Autónomas tiene consecuencias para todos los poderes públicos en dichas Comunidades, y en primer término el derecho de los ciudadanos a usar cualquiera de las dos lenguas ante cualquier Administración en la Comunidad respectiva con plena eficacia jurídica. Puede ésta, pues, enunciar este derecho y, junto a él, el consiguiente deber de todos los poderes públicos (estatales, autonómicos y locales) radicados en la Comunidad de adaptarse a la situación de bilingüismo constitucionalmente prevista y estatutariamente establecida.»*

D'altra banda, l'Estat s'ha compromès a assegurar que els òrgans judicials en els procediments penals, civils i administratius amb la sol·licitud d'una de les parts menin els procediments en les llengües oficials pròpies de les comunitats.

És evident que, per fer efectives aquestes previsions, com a mínim jutges, magistrats, secretaris judicials, metges forenses i una part almenys de la

resta del personal al servei de l'Administració de justícia haurien d'estar capacitats lingüísticament. Això obliga a una reforma de la Llei orgànica i de les altres normes que regulen el personal al servei de l'Administració de justícia, de manera que en els concursos per a la provisió de places en el territori d'aquelles comunitats autònomes que tinguin una llengua oficial pròpia s'exigís, com a requisit, el coneixement d'aquesta llengua.

2. La reforma de la Llei de normalització lingüística. Les normes que hem examinat, sobretot l'art. 231 de la LOPJ i l'11 de la LN, en regular l'ús de les llengües oficials en l'àmbit de l'Administració de justícia, disposen que els catalanoparlants tenen dret a dirigir-se als òrgans jurisdiccionals en la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma, encara que només parcialment dins el camp de la informació a ser-hi atesos, això en oposició amb el que disposa l'art. 3.3 de l'Estatut, que preceptua que les institucions de les Illes Balears crearan les condicions que permetin arribar a la igualtat plena de les dues llengües quant als drets dels ciutadans de les Illes Balears. Una reforma de la LN podria millorar el model fent una regulació més completa del dret dels catalanoparlants a ser atesos en la seva llengua.

3. La desconcentració de competències en els tribunals radicats a les Illes Balears.

4. La centralització d'un servei de traducció en el Tribunal Suprem.

—abstract / extracto—

CATALAN IN THE ADMINISTRATION OF
JUSTICE IN THE BALEARIC ISLANDS

Bartomeu COLOM PASTOR

The object of this paper is to analyze the situation of Catalan in the administration of justice in the Balearic Islands. To this end, the author examines the set of rules regulating the use of the two official languages in this domain and the standardization of Catalan. This set of standards is made up of the Constitution, the Statute of Autonomy, the Language Standardization Act, the Judiciary Act and the European Charter for Regional or Minority Languages. The author concludes that the status

LA LENGUA CATALANA EN LA
ADMINISTRACIÓN DE JUSTICIA
DE LAS ISLAS BALEARES

Bartomeu COLOM PASTOR

El objetivo de este trabajo es analizar la situación de la lengua catalana en la Administración de justicia de las Islas Baleares. Con esta intención el autor examina el bloque normativo que regula el uso de las dos lenguas oficiales en este ámbito y la normalización de la lengua catalana —integrado por la Constitución, el Estatuto de autonomía, la Ley de normalización lingüística, la Ley orgánica del poder judicial y la Carta europea de las lenguas regiona-

derived from Article 231 of the Judiciary Act with respect to Catalan is halfway between that of an official government language and a foreign language. This is so because public servants do not have the obligation to be familiar with Catalan, citizens can assert their lack of knowledge of the language and proceedings in Catalan within the government itself are supposed to be translated. All of this contradicts the provisions of the Statute of Autonomy and the European Charter for Regional or Minority Languages. Normalization is an unresolved issue in this administration in this autonomous community, and an improvement of the situation may be achieved through the removal of those obstacles that prevent the citizenry from exercising their linguistic rights. Advancement may also come about through legislative reforms, chief among which would be requiring judges, magistrates and other public servants working for the judiciary to have a knowledge of the autochthonous languages of each autonomous community.

les o minoritarias—, y concluye que el estatus que dimana del artículo 231 de la Ley orgánica del poder judicial respecto de la lengua catalana está a mitad de camino entre el de la lengua oficial del Estado y el de una lengua extranjera, puesto que los servidores públicos no tienen la obligación de conocerla, los ciudadanos pueden alegar su desconocimiento y se han de traducir las actuaciones realizadas en esta lengua dentro del mismo Estado, todo ello en contradicción con lo dispuesto en el Estatuto de autonomía y en la Carta europea de las lenguas regionales o minoritarias. La normalización es una asignatura pendiente del Gobierno de la Comunidad, y la mejora de la situación es posible con la remoción de los obstáculos para que los ciudadanos puedan ejercer sus derechos lingüísticos y con las reformas legislativas, entre las que destaca la de exigir el conocimiento de las lenguas propias de las comunidades a los jueces, magistrados y demás personal al servicio de la Administración de justicia.